

Bespreking Plüschbrummer - Die Hummeln Deutschlands, kompakte Bestimmungshilfe

Anneke Teepe

Witt, Rolf, 2017. Plüschbrummer - Die Hummeln Deutschlands, Kompakte Bestimmungshilfe. Vademecum Verlag, Edewecht, 10 p. Prijs € 5,95 + verzendkosten

Wat is het

Het is een compacte, toegankelijke edoch bijzonder uitgebreide A5-opvouwbare determineerhulp. Deze Duitse uitgave betreft 32 hommelse soorten, waaronder alle 29 soorten die in Nederland zijn waargenomen. Aan de gebruikelijke kleurenschema's zijn veel details toegevoegd uit diverse bronnen en sleutels; dit echter op heel overzichtelijke wijze. Daardoor is deze hommeldetermineerhulp zowel bruikbaar voor enthousiaste leken, in het veld alsook ter duiding van gemaakte foto's. Daarnaast biedt het tevens een

praktisch overzicht aan de meer ervaren bijdetermineerder. Het betreft een selectie en schematisering van diverse details afkomstig uit diverse hommeltabellen van onder meer Amiet (1996), Benton (2006), Gokcezade et. al. (2010), Løken (1985) en Rasmont & Terzo (2010). Handig kleurgebruik in de detailtekeningen (van onder meer de antenneleden, de vorm en beharing van de midden-basitarsus evenals van de incisura en sulcus op de kaken) voegt toe aan de diverse onderliggende brontabellen.

antennelid, de vorm van derde antennelid ten opzichte van het vijfde, beharing op scapus en vorm van de beharing op achter-tibia.

In bullets wordt in bondige bewoording omschreven hetgeen de afbeeldingen tonen. Dit wordt bij de vrouwtjes aangevuld met de aan- of afwezigheid van incisura lateralis en sulcus obliquus op de kaken, vliegtijd en nestelwijze. De zeven soorten die vrij algemeen voorkomen in Duitsland, de 'Häufigen Sieben', zijn in één oogopslag te vinden doordat de

Opbouw en inhoud

De kaart bestaat uit vijf dubbelzijdige A5-bladzijdes: aan één zijde de koninginnen en werksters, aan de andere kant de mannen. Alles is gesorteerd naar kleur van abdomen-uiteinde, daarbinnen naar thorax-kleur en clusters van look-a-likes. Koekoekshommels staan apart. Soortnamen worden overal vermeld zowel in Latijn als ook in het Duits.

Aan de schematische kleurweergaven, zoals bekend uit bijvoorbeeld Gokcezade et. al. (2010), werd een indicatie van gezichtslengte toegevoegd. Verschillende kleurvarianten staan overigens in één afbeelding afgebeeld, met rechts telkens de meest gangbare variant.

De detailtekening(en) staan direct naast de schematische kleurweergave.

Afgebeelde details bij de vrouwtjes omvatten onder meer de beharing op de midden-basitarsus en/of de puntigheid van het uiteinde daarvan, de punctering van het laatste sterniet en de vorm ervan ten opzichte van het laatste tergiet, ofwel vorm en lengte van de thorax-beharing. Bij de mannen tonen de afbeeldingen relevante details zoals de vorm van het vierde

soortnaam een opvallend groen kader kreeg.

De kaart bevat tevens velddeetermineertips en een praktisch overzicht met afbeeldingen ter ondersteuning van onderscheid tussen hommels, koekoekshommels, hommeligkende vliegen en hommeligkende bijensoorten. Ook is een overzicht opgenomen van alle hommelsorten waarin zowel regionale verspreiding, bedreigde status, alsook de moeilijkheidsgraad van velddeterminatie per geslacht aan bod komen.

Bruikbaarheid

Ten opzichte van gangbare hommelsezoekkaarten bevat deze kaart beduidend meer informatie.

Toch is het een compact en overzichtelijk geheel waar de enthousiaste leek en beginnend natuurfotograaf mee uit de voeten kan. Daarnaast biedt het de doorgewinterde bijenexperts een praktisch overzicht van belangrijke details uit diverse brontabellen, die elk twintig tot veertig bladzijden tellen. Ook handig om mee te nemen voor wie een bijenexcursie verzorgd. Zelfs voor degenen die moeite hebben om de Duitse taal te begrijpen, biedt de bundeling en overzichtelijkheid van alle afbeeldingen wellicht al voldoende reden deze velddeetermineerkaart aan te

schaffen. Overigens de Duitse naamgeving kan hier en daar tot verwarring leiden; Feldhummel is de Duitse benaming voor *Bombus ruderatus*, terwijl de Nederlandse naam veldhommel verwijst naar *Bombus lucorum*. De grote veldhommel, *Bombus magnus*, heeft de Duitse benaming Große Erdhummel. Gelukkig staat onder elke afbeelding ook de Latijnse soortnaam. De bondige, inspirerende en soms zelfs humoristische tekst voegt wel degelijk veel toe. Een vertaling zou vermoedelijk veel mensen verheugen, deze moeilijke soortgroep wat toegankelijker maken en mogelijk bijdragen aan het aantal waarnemingen en de kwaliteit ervan via www.waarnemingen.nl en diverse collecties.

Al met al een toegankelijke, compacte edoch bijzonder uitgebreide gelamineerde A5-opvouwbare kaart, die meer informatie bevat dan alle hommelterkeningskaarten die ik eerder zag.

Bronnen

- Amiet, F., 1996. Hymenoptera Apidae, 1. Teil. Allgemeiner Teil, Gattungsschlüssel, Die Gattungen *Apis*, *Bombus* und *Psithyrus*. – Insecta Helvetica Bd. 12, Schweizerischen Entomologen Gesellschaft, 98 p.
- Benton, T., 2006. Bumblebees. – Harper Collins Publishers, 580 p.
- Gokcezade, J.F., B.-A. Gereben-Krenn, J. Neumayer & H.W. Krenn, 2010. Feldbestimmungsschlüssel für die Hummeln Österreichs, Deutschlands und der Schweiz. - Linzer biologische Beiträge 42(1): 5-42.
- Løken, A., 1985. Norske Insekttabeller 9, Humler. - Norsk entomologisk forening, Ås., 39 p.
- Rasmont, P. & M. Terzo, 2010. Catalogue et clé des sous-genres et espèces du genre *Bombus* de Belgique et du nord de la France (Hymenoptera, Apoidea). [www.atlashymenoptera.net/biblio/Rasmont & Terzo 2010 Bombus Belgique et N France NOV](http://www.atlashymenoptera.net/biblio/Rasmont%20&%20Terzo%2010%20Bombus%20Belgique%20et%20N%20France%20NOV), 28 p.